

RETNINGSLINJER FOR BÆREKRAFT I LANDBRUK

Hva er bærekraftig landbruk?

I landbruket er det en gylden regel om at;

«Du skal overlate gården til neste generasjon i bedre stand enn da du selv tok over gården».

Som gårdbruker er du ansvarlig for å forvalte gårdens ressurser, både jord og skog, bygninger og buskap, på en slik måte at det gir et godt grunnlag for kommende generasjoner til å kunne fortsette drift og forvaltning.

FN bruker denne definisjonen om bærekraftig utvikling:

«En utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov.»

Således har bærekraftstanken alltid vært en del av hverdagen i landbruket, og banken ønsker nå å være med på å løfte bærekraft i landbruket til et nytt og høyere nivå.

Ambisjon

Bankens landbruksavdeling omfatter segmentene jordbruk, skogbruk, husdyrhold, videreforedling av råvarer og leveranser av ulike tjenester på gården, og er en viktig bransje for SpareBank1 SMN og er den nest største bransjeporteføljen i banken. I utlånsvolum er banken blant de største landbruksbankene i Norge, og vår rolle innebærer i henhold til vår landbrukspolicy, at banken skal ta en rolle der vi er med på å utvikle landbruket i vår region. Dette innebærer at banken tar en større rolle i utviklingen av landbruket enn å kun være en leverandør av kapital. Vi anser oss som en viktig samarbeidspartner for landbruket lokalt og regionalt, men også nasjonalt gjennom et godt samarbeidet med de andre bankene i SpareBank1 Alliansen.

På samme måte er Landbruksforsikring et viktig område. Landbruksforsikring omfatter bedriftsforsikring av bygningsmasse, produksjoner, maskiner og eiendeler for bonden samt privatforsikringer. I regionen er Sparebank 1 SMN en av de største tilbyderne av Landbruksforsikring, med et uttalt mål om å bli større. Landbruksforsikring er tett knyttet til finansieringssiden i Sparebank 1 SMN.

Banken har en egen landbruksavdeling bestående av 24 personer, derav 5 landbruksforsikringsspesialister og 19 landbruksrådgivere som jobber med rådgivning og finansiering av landbrukskundene. Dette er et eget resultatområde organisert under divisjon Privatmarked. Landbruksteamet jobber tett mot landbruksnæringa, både mot kunder, andre landbruksrådgivningsmiljø og bedrifter i landbruket. Det foreligger egne kreditrutiner og strategidokument for landbruk i SMN. Hvert år utarbeides Bransjeanalyse Landbruk, som gir et godt innblikk i bankens aktivitet mot landbruket, og ikke minst status og vurderinger av de ulike produksjonene i landbruket, rammebetingelsene for landbruket og fremtidsutsikter med tilhørende risikovurdering.

Norsk landbruk har alle forutsetninger på plass for å kunne levere klimasmart og bærekraftig mat. I Norge har vi 6 unike og bærekraftige fortrinn i matproduksjonen; lite medisinbruk (antibiotika), lite bruk av kjemikalier, dyrehelse i verdenstoppen, svært god plantehelse, lite klimaavtrykk og en transparent verdikjede med god sporbarhet. Dette gir et svært godt grunnlag for fremtidig robust, matproduksjon.

Privatmarked i SB1 SMN har satt en ambisjon om å være pådriver for grønn omstilling gjennom konsept- og produktutvikling, målrettet kundearbeid på tvers av konsernet og i samarbeid med partnere for å påvirke det grønne skiftet. I landbrukssegmentet ønsker SpareBank1 SMN å være en pådriver for grønn omstilling, og har som ambisjon å bidra til at landbruket når sine mål i Klimaavtalen mellom landbruket og Staten, og ønsker å bidra med gunstig finansiering av tiltak som samsvarer med Landbrukets Klimaplan. Vi skal støtte opp om bærekraftig forvaltning av naturressursene, bærekraftig produksjon på gårdene, og vil samarbeide med kunder og relevante næringsaktører for å oppnå dette.

Banken har som ambisjon å styrke rådgivningen rundt bærekraftige løsninger i landbruket, og å stimulere til at bærekraftige løsninger gjennom gunstig finansiering. Banken skal på denne måten bidra til å stimulere våre kunder og forretningsforbindelser til å vurdere hvor bærekraftig egen bedrift er i dag, og hvordan bedriften kan bli mer bærekraftig og gjøre det mer attraktivt å velge gode, bærekraftige tiltak og løsninger. For å realisere dette målbildet samarbeider vi med andre bedrifter og aktører i landbruket. Forvaltertanken innenfor landbruket er en grunnpilar både for gårdbrukeren og rådgiverne i landbruket; Landbrukseiendommen skal overlates i bedre stand enn den var da man selv overtok eiendommen. Dette skaper grunnlag for langsiktighet, investeringer og miljøvennlig forvaltning.

Iverksatte tiltak for fokus på bærekraft i 2021:

Ferdigstilte tiltak:

- Opprette et eget bærekraftsdokument for landbruk i løpet av 2021.
- Samarbeid med de andre bankene i Alliansen om utarbeidelse av bransjespesifikke spørsmål som vil inngå i ny ESG-modul i Loan Process.
- Banken har representant i «Bondens sikkerhetsnett», som skal ivareta bondens psykiske helse og ivareta dyrevelferd. Gjelder for kommuner der dette er etablert.
- Landbruksrådgiverne i banken skal være kjent med bærekraftsdokumentet for landbruk og gjeldende lover og regler, og skal ha formålsparagrafen i Jordloven i ryggmargen.

Tiltak under arbeid:

- Lage en egen kredittpolicy for landbruk der ESG er en integrert del.
- Lage en målsetting for grønn/bærekraftig lån i landbruksporteføljen i løpet av 2021.
- Samarbeide med Klimasmart Landbruk for bruk av landbrukets Klimakalkulator. Klimakalkulatoren er et digitalt verktøy som er spesielt utviklet for landbruksnæringen og den norske bonden. Den gir bonden oversikt over

utslipp og hvilke muligheter som finnes både for å redusere utslipp og binde karbon som finnes på gårdsnivå. Bruk av Klimakalkulatoren gir mulighet til å definere lavt-utslippsgårder og mulighet til å lage finansieringsløsninger for disse landbrukskundene med utgangspunkt i finansiering gjennom grønne obligasjoner.

- Lage konkrete målsettinger for utvikling i antall landbrukskunder som bruker klimakalkulatoren og insentiver for dette. Videre se på insentiver for at resultat i klimakalkulatoren brukes til rådgivning og utarbeiding av klimaplan for gården.
- Drive konsept- og produktutvikling, målretta kundearbeid og samarbeid med andre partnere for å være en pådriver for grønn omstilling og bærekraftig produksjon i landbruket.
- Profilerings og markedsføring av grønne lån gjennom oppdatering av nettsida, lagring av film med kundecase og bruk av sosiale media.
- Samarbeide med NTE om utvikling av energirådgivning og tjenester innenfor bank og forsikring for landbruket.
- Det ble i 2021 tatt et ansvar på regionalt nivå for å etablere et bedre samarbeid mellom ulike instanser i landbruket om hvordan vi sammen kan hjelpe landbruket å nå sine klima- og bærekraftsmål. Oppstartsmøte under AgriTech 09.september 2021, der banken er initiativtaker og arrangør av programposten.
- Være pådriver mot forsikringsleverandør for utvikling av nye, bærekraftige forsikringsprodukter, samt videreutvikle eksisterende produkter ut fra et bærekraftsperspektiv.
- Være pådriver for gjenbruk og andre miljøvennlige tiltak rundt reparasjon/gjenanskaffelse.
- I forbindelse med skadeforsikringssalget arbeides det for å finne mer bærekraftige måter å samarbeide og innhente kundeopplysninger på, som er med på å senke klimaavtrykket. Redusert reising er en målsetting.

Produktutvikling grønne landbrukslån

Generelt er det behov for fornying og investeringer i driftsapparat og ny teknologi for å tilpasse drifta til et landbruk i endring. Investeringer knyttet til klimatiltak og dyrevelferd vil i økende grad bli relevant. Banken ønsker å stimulere landbruket ytterligere til å velge løsninger for gårdsdrifta som øker bærekraften innenfor klima og dyrevelferd med å tilby gunstig finansiering.

Arbeidet med å utvikle grønne landbrukslån har følgende mål:

- Bønder som tar valg for gården og drifta si for at drifta skal bli mer bærekraftig, skal få gunstig finansiering i SMN gjennom Grønne Landbrukslån.
- SMN vil kunne definere andel av landbruksporteføljen som er lånt ut til bærekraftige tiltak i landbruket.
- Dokumentere effekten av tiltaket Grønne Landbrukslån.
- Få finansiert utlån av deler av landbruksporteføljen gjennom grønne obligasjoner ol.

«Grønt Landbrukslån Energifinansiering»

Bankens første grønne lån er allerede lansert. «Grønt Landbrukslån Energifinansiering» gjelder bruk av mer bærekraftige energikilder og energigjenvinning. Kobles mot mål i Klimaavtalen om fossilfri oppvarming og husdyrgjødsel som råstoff i biogassanlegg.

Tiltak som kvalifiserer for Grønt Landbrukslån Energifinansiering:

- Solcelleanlegg der det kan dokumenteres forbruk/behov knyttet til produksjonen på gården (næring og privat) i henhold til anleggets størrelse og kapasitet.
- Investering i anlegg for oppvarming ved bruk av ikke fossile energikilder. Herunder bioenergi i en eller annen form (flis, pellets, ved) og/eller el-kraft med garantert opprinnelse (grønt sertifikat).
- Investering i varmegjenvinningsanlegg, enten alene der en ikke har fossil oppvarming fra før, eller i samband med investering i nytt anlegg for oppvarming (herunder også solcelleanlegg).
- Det gis ikke «smart energifinansiering» til varmegjenvinning alene, dersom en ikke endrer fyringsmedium fra fossile kilder.
- Biogassanlegg på gårdsnivå.
- Ved nybygg, gis det «smart energifinansiering» til den delen av bygg og utstyr som direkte kan knyttes til oppvarming og evt. varmegjenvinning, etter kostnadsoppsett for bygg/utstyr.
- Refinansiering av lån til anlegg som allerede er i drift på gården gis til samme vilkår som for nye lån. Dersom lån er slått sammen, gis det «smart energifinansiering» til den delen av lånet knyttet til kostnad på anlegget på investeringstidspunktet.

Banken har et samarbeid med frittstående energirådgivere og et mer formelt samarbeid med NTE som leverandør av energirådgivning på gårdene og SMN som finansieringspartner.

Pr 09.12.21 er grønne lån for landbruk utvidet til å omfatte alle tiltak med dokumentert positiv effekt for å gjøre gårdsdrifta mer bærekraftig, og vil eksempelvis være:

- Bioenergi, varmegjenvinning og solceller. Godtar også varmegjenvinnere uten endring av fyringsmedium til bio, da dette i seg selv gir reduksjon av bruk av fossilt brensel med 50-70% (eks fra fjørfehus).
- Etterisolering, nye vinduer mm for våningshus og kårbolig med kostnad inntil kr 1 mill. der det kan dokumenteres forbedret energiklassifisering.
- Utstyr til spredning av husdyrgjødsel, som bidrar til redusert utslipp til luft. Eks. slangespredeutstyr og nedfellere.
- Gjødselkum/gjødsellager for å sikre lagerkapasitet og spredning av husdyrgjødsel kun i vekstsesongen.
- Tak til gjødselkum.
- Lager for oppbevaring av tørrgjødsel.
- Plansilo (hindre avrenning, redusere plastbruk).
- Forbedret jordkultur – kostnader i forbindelse med grøfting/drenering.
- «Ekstraordinære» dyrevelferdskrav. Merkostnader ved nybygg og ombygging til tiltak ut over forskriftskrav. Eksempler; plass for ku/kalv den første tiden etter

kalving, gummi på spaltegulv til okser, liggebås til okser, ekstra plass til gris/fjørfe.

- Objektsfinans av elektrisk minilaster, traktor osv.
- Omlegging til SPF-gris, dvs en mer bærekraftig svineproduksjon. SPF står for spesifikk patogenfri gris, som betyr at besetningen er fri for sykdommene: nysesjuka, dysenteri, mycoplasma og APP. Samarbeid med Norsvin.

Bærekraftig forsikring

Sparebank 1 SMN er distributør for Fremtind, som eies av Sparebank 1 Alliansen (65 %) og DNB (35 %). Med bakgrunn i dette, vil Fremtinds arbeide rundt bærekraft være avgjørende for Sparebank 1 SMN. Fremtind har ambisjon om å være det ledende forsikringsselskapet innen bærekraft.

Fremtind vil relativt snart lansere en ny ansvarsforsikring for bonden, som avlaster bonden for store kostnader etter en skade med forurensning av natur. Jf. Naturmangfoldsloven kan det pålegges å sette naturen tilbake til sin opprinnelige form, hvilket kan bety store kostnader for bonden. Her vil bonden snart kunne kjøpe en forsikring som ivaretar dette ansvaret.

Fokusområder i forsikring

- Det mest bærekraftige tiltak av alle er skadeforebygging.
- Når en skade først har skjedd bør det oftere repareres fremfor å kjøpe nytt. Slik forbrukes mindre naturressurser og det oppstår mindre avfall.
- Gjennom forsikringsoppgjør stimulere til sirkulær økonomi hos leverandører, og hjelpe kunder til sirkulære løsninger.
- Ivareta restverdier
- Pandemien har fremskyndet nye, og mer bærekraftige måter å arbeide på.

Økonomisk bærekraft

Som finansinstitusjon og en betydelig leverandør av kreditt til landbruket i Norge har vi et ansvar for at investeringer som gjøres i landbruket er bærekraftige ikke bare med tanke på miljø, klima, dyrevelferd og sosiale forhold, men også at investeringene er økonomisk bærekraftige. Vurdering og rådgivning av prosjektøkonomi, totaløkonomi og lånestruktur er 3 hovedpunkt i så måte.

RISIKOVURDERING for hvitvasking og terrorfinansiering for bransje landbruk

I forbindelse med den årlige utarbeidelsen av Bransjeanalyse Landbruk foretas en oppdatering av risikovurdering for hvitvasking og terrorfinansiering for bransje landbruk. Vurdering pr vår 2021:

- Arbeidet mot hvitvasking bygger på prinsippet "kjenn din kunde", herunder "kjenn din kundes forretning", som internasjonalt er et av de viktigste virkemidler for å hindre at det finansielle system misbrukes til hvitvasking eller terrorfinansiering. Forebygging av hvitvasking og terrorfinansiering er et viktig samfunnsmessig mål, og etterlevelse av hvitvaskingsloven er derfor viktig for den alminnelige tilliten til finansnæringen og SMN.

- Landbruksteamet mener at vi har svært god kjennskap til landbrukskundene og deres virksomhet.
- Det er gjort en kartlegging av risiko for hvitvasking og terrorfinansiering i 2021, der risiko for terrorfinansiering i denne bransjen vurderes som svært lav, mens hvitvaskingsrisiko vurderes som lav. Hvitvasking er vurdert spesielt i forhold til følgende forhold:
 - Hvitvaskingsrisiko knyttet til eiendomstransaksjoner og til landbruk som næring.
 - Eiendomstransaksjoner i landbrukssektoren er mer regulert gjennom konsesjonslovgivningen enn når det gjelder andre eiendomstransaksjoner. Denne reguleringen reduserer risikoen for at transaksjonen brukes til å hvitvaske midler. I tillegg kommer det at mange av transaksjonene er internt i familie.
 - Risiko for utnyttelse av arbeidskraft og skatteunndragelser.
 - Det er en viss risiko knyttet til utnyttelse av utenlands arbeidskraft, spesielt innenfor grønnsaksproduksjon.
 - Det er også en viss risiko knyttet til skatteunndragelser, spesielt for produksjoner (eks egg, grønnsaker, ved, jaktrettigheter) der du kan selge varer og tjenester uten å oppgi denne inntekten.
- Forsikringsleverandøren Fremtind har gode rutiner som gjelder avdekking av hvitvasking, eksempelvis sikring av at objekter som skal erstattes i skadesammenheng er anskaffet med lovlig tilegnede midler.

Bærekraft som en del av vår arbeidsmetodikk

Klimarisiko er kredittrisiko, og det jobbes med å integrere bærekraft på en god måte i kundedialogen og behandling av lånesøknader.

Vi er i gang med å implementere bærekraft i styringsdokumentene. For landbruksavdelinga sin del vil dette omhandle følgende bransjespesifikke dokument i tillegg til felles dokumenter med PM og BM:

- Bransjeanalyse Landbruk
- Retningslinjer for bærekraft i landbruk (dette dokumentet)
- Sjekkliste konsultering landbruk
- Planer og mål for landbruk

Ansvarlig og bærekraftig rådgivning

Hovedambisjonen for rådgivningen mot landbrukskundene er at den skal være ansvarlig og bærekraftig. Ikke bare med tanke på økonomisk bærekraft, men landbruksrådgiver skal også ha kompetanse og kunnskap nok til å kunne diskutere ulike strategier og valg gårdbrukeren står overfor, og være en sparringspartner og motivator for å velge de mest bærekraftige løsningene for gården og drifta. Banken skal være med på å løfte gårdbrukernes kunnskapsnivå om bærekraft.

Landbruksrådgiver skal ha kjennskap til gjeldende nasjonale lover og forskrifter som kunden opererer under og hvilke internasjonale anerkjente konvensjoner kundene forventes å drive sin virksomhet i tråd med. I tillegg skal landbruksrådgiverne ha kjennskap til de mest relevante standardene for landbruket som kundene forventes å følge og ha i orden:

- KSL (Kvalitetssystem i landbruket), som er bondens eget verktøy for internkontroll og kvalitetssikring. Gjennom KSL kan bonden selv sjekke at drifta er i tråd med norske lover, forskrifter og krav til næringa. Følges KSL kan råvarene sendes videre med trygghet fra bonde, via varemottaker, industri, dagligvare og helt fram til forbruker. Mattilsynet og Arbeidstilsynet har godkjent KSL som en nasjonal standard. I tillegg til bondens internkontroll gjennomføres det årlig over 5000 eksterne kontroller av egne KSL- revisorer.
- Skogbruksplan, som inneholder en oversikt over skogressurser og miljøverdier på eiendommen. Dette er en forutsetning for å vurdere økonomiske potensial samtidig som man tar vare på viktige miljøverdier. Både etter skogsertifisering og forskrift om bærekraftig skogbruk er miljøregistrering, i hovedregel, en forutsetning for å kunne hogge og omsette tømmer. Sertifiseringen stiller i tillegg krav til planlegging i skogbruket.
 - Det er i dag to sertifiseringsordninger for skog i Norge, Norsk PEFC Skogstandard (Programme for the Endorsement of Forest Certification) og FSC (Forest Stewardship Council) Controlled Wood. Praktisk talt alle skogeiendommer med hogst etter år 2000 omfattes av PEFC-sertifiseringen.

Landbruksrådgiver skal ha kjennskap til andre personer og virksomheter i landbruket som kan rådgi kunden om bærekraftige valg og løsninger, og initiere samarbeid med disse der det er hensiktsmessig.

Landbruksrådgiverne er klar over hjelpeplikten overfor dyr og varslingsplikten vi har til Mattilsynet eller politiet dersom vi har grunn til å tro at dyr blir utsatt for mishandling eller alvorlig svikt i tilsyn og stell, jfr Lov om dyrevelferd. Vi er også kjent med at risikoen for uansvarlig dyrehold og dårlig dyrevelferd øker ved økonomiske problemer, og er derfor ekstra på vakt i tilfeller der kunden har økonomiske utfordringer. Landbruksrådgiverne skal også kjenne til relevante instanser i sitt markedsområde (eksempelvis Landbrukets HMS, kommunelege, NLR) som kan bistå hvis kunden har psykiske og/eller økonomiske problemer og ta ansvar for å opprette kontakt med disse dersom nødvendig.

Landbruksrådgiverne er tett på kundene, og har ofte møtene ute på gårdene. Dette gir oss en mulighet til å få bedre informasjon om gården, kunden og drifta enn ved møter i banken eller digitalt.

Låneprosess

Her følges i tillegg til policy og retningslinjer på PM og BM «Sjekkliste konsultering landbruk». Her omfattes vurdering av prosjektøkonomi og totaløkonomi. Saksbehandlingen skal ivareta økonomisk bærekraftighet.

Banken skal per i dag (10.09.21) ikke finansiere følgende:

- Oppdyrking av myr uten særskilt godkjenning fra kommunen.
- Dyrehold som ikke er i henhold til gjeldende lov- og regelverk (eksempelvis Lov og dyrevelferd, forskrift om velferd for produksjonsdyr, og andre forskrifter tilknyttet husdyrhold) og dyrehold som bryter med de 5 friheter for dyrevelferd: frihet fra sult, tørste og feilernæring, frihet fra fysisk ubehag, frihet fra smerte, sykdom og skade, frihet til å utøve normal adferd, og frihet fra frykt og stress.
- Dyrehold som ikke følger Mattilsynets råd om import og eksport av dyr, produksjonsdyr, dyretransport og slakting.
- Tiltak som vil påvirke miljø og klima på en negativ måte.
- Skogbruk som ikke overholder Skogbruksloven og ikke har godkjent Skogbruksplan og ikke overholder Forskrift om berekraftig skogbruk..

Banken forventer at landbrukskundene driver sin virksomhet uten:

- Uansvarlig bruk av antibiotika.
- Å bryte med internasjonale eller nasjonale retningslinjer for biologisk mangfold og genteknologi, herunder FNs konvensjon om biologisk mangfold (CBD) og de tilhørende Bonn-retningslinjene og Nagoya-protokollen
- Å ha skadelig påvirkning på våtmark registrert i Ramsarkonvensjonen eller sårbare og beskyttede naturvernområder/verneområder registrert av den internasjonale Naturvernunion (IUCN)
- Å drive alvorlig forurensning av vann, og prøve å unngå forurensning av vann og å ha et bevisst forhold til eget vannforbruk
- Å ha uansvarlig bruk av gjødsel og kjemikalier (ref. KSL)
- Uforsvarlig håndtering av avfall fra egen drift (ref. KSL)

Banken forventer også at landbrukskundene er opptatt av sine leverandørers klimaavtrykk og mål for bærekraft.

Det skal i løpet av januar 2023 skje implementering av bransjespesifikke ESG- spørsmål i Loan Process.